

Renamo – partiet utan ideologi

Vanligtvis vill vi förstå politiska partier efter en ideologisk uppdelning längs en skala från höger till vänster där partierna har störst väljarstöd från en bestämd social klass.

Afonso Dhlakama, ledare för Renamo.

Foto: Ferhat Momade/AIM

I ETT MOÇAMBIKISKT SAMMANHANG, menar Renamoparlamentarikern Manuel de Araujo, fungerar egentligen inte en sådan uppdelning.

Men han placerar ändå Renamo mellan centrum och höger på en europisk skala och regeringspartiet Frelimo hamnar då mellan centrum och vänster.

– Fast det stämmer inte. Frelimo använder ofta en vänsterretorik men regerar med en utpräglad Washington-consensus politik. Renamo har högerretorik men partiets konkreta bas är rural. Frågan är ifall vi ska importera en europeisk ideologi bara för att eller anpassa vår ideologi efter Moçambiques faktiska omständigheter, säger Manuel de Araujo.

Fast vissa centrala idéer delar Renamo med många europeiska partier, som till exempel tron på en minimalistisk stat som inte lägger sig i affärlivet eftersom den privata sektorn är samhällets motor. Statens uppgift är egentligen bara att kontrollera så att allt går korrekt till och att lagar efterföljs.

ANDERS NILSSON ARBETADE FÖR den moçambikiska nyhetsbyrån AIM under nästan hela 80-talet och har senare fortsatt kontakten med Moçambique genom sin nuvarande tjänst på Växjö Universitet. Han ställer sig frågande till att det finns en politisk ideologi och menar istället att Renamo ännu präglas av en politisk omognad där partiets enda gemensamma nämnare är motstånd till allt som Frelimo gör och står för.

– Sällan debatteras ideologi i parlamentet. Ifall ett parti vill bygga ett sjukhus i ett distrikt så är det andra partiet emot förslaget eller vill att sjukhuset byggs i ett annat distrikt. På den nivån är det. Samtidigt är det tveksamt hur stort utrymme det

finns för politisk ideologi i Moçambique. Halva statsbudgeten kommer från olika biståndsgivare som har makt att styra vilken politik som förs, säger Anders Nilsson.

Partiet Renamo är en avkomma ur rebellrörelsen MNR (Movimento Nacional da Resistencia) som skapades i slutet av 1970-talet av rhodesier och portugiser för att bekämpa det socialistinspirerade Frelimo. Det var en strikt militär organisation som inte hade en tanke på att bli ett politiskt parti. Det var heller inte förrän i slutet av 80-talet som MNR släppte fram moçambikier till ledande positioner.

Enligt Anders Nilsson har den sociala bas som Renamo faktiskt besitter idag inget med kriget att göra. Den har istället sitt ursprung i en process som pågick samtidigt men oberoende av de militära operationerna, nämligen en växande inhemsk kritik mot Frelimos sätt att styra landet. Ju längre tid kriget pågick desto fler blev kritikerna.

MANUEL DE ARAUJO SKILJER inte på de två processerna utan menar att Renamo alltid varit en nationell befrielseörelse men som tvingats till utländska allianser. När de europeiska länderna inte ville veta av Renamo utan istället stödde det totalitära Frelimo fanns det ingen annan utväg än att söka hjälp från Rhodesia och senare Sydafrika.

– Är man på väg att drunkna tar man gärna tag i krokodilens svans för att komma ur situationen. Det betydde inte att vi var överrens med Ian Smith eller apartheidregimen, även om Frelimo gärna vill påskina det än idag. Men hur kunde vi överleva trots att så gott som alla var emot oss? Jo, för att vi hade en stark bas bland det moçambikiska folket, säger Manuel de Araujo.

Dagens bistånd till Moçambique fortsätter att vara ett stöd till Frelimo, menar Manuel, eftersom det inte finns kontrollmekanismer inbakat i budgetstödet hur regeringen använder pengarna. Istället stärker Frelimo greppet om statsapparaten. Han efterlyser kapacitetsstöd till den lagstiftande och den dömande makten för att övervaka regeringens arbete.

– Ta de så kallade fria valen som exempel. Förutom att de är ojusta från början då Frelimo mobiliserar staten för att göra partipropaganda, så fuskas det inne i valbåsen också. Valobser-

vatörer har upptäckt fusk vid varje enskilt val, påpekar Manuel de Araujo.

Tydligt är att det inom Renamo råder en uppfattning om att partiet aldrig förlorat ett val, utan blivit bestulna på segern varje gång. Anders Nilsson är skeptisk. Möjligen kan han tänka sig valet 1999 som var ett jämnt lopp. Han säger att det gjorts många studier på valen och endast ett fåtal oegentligheter, som inte påverkat slutresultatet, har bevisats.

– Ett större bekymmer för Renamo än påstått valfusk är det låga valdeltagandet vid senaste valet. Det verkar som att många anhängare till Renamo gav upp. De röstade 1994 och 1999 men kände att inget hjälpte och gav sen fanken i att rösta mer. Det är en allvarlig tendens för partiet, säger Anders Nilsson.

I MOÇAMBIKISK PRESS har det skrivits en del om intern turbulens ända sedan valet 2004. Att partiledare Afonso Dhlakama är på väg ut och att kanske kommunalrådet i Beira, Daviz Simango, ska ta över. Utåt dementerar partiet alla sådana rykten och beskyller istället Frelimo för att försöka att söndra oppositionspartiet. Inte heller Manuel de Araujo vill säga något, fast han hoppas att partikongressen blir av i augusti som planerat eftersom det finns mycket att debattera.

Anders Nilsson anser att det pågår en kamp inom Renamo mellan den nya generationen av välutbildade akademiker, som till exempel Manuel de Araujo, och mellan den äldre generationen som är kvar sedan kriget. Å ena sidan tar de yngre akademiker över mer och mer i partiet men å andra sidan har de ingen som helst kontroll över väljarbasen på landsbygden. Där finns gamla rävar, som till exempel Manuel Santos i Nacala, som folket känner väl och har förtroende för.

– Det är svårt att sja om partiets framtid eftersom organisationens struktur är oklar, men det blir intressant att följa hur länge Dhlakama lyckas hänga kvar vid makten. Men på sikt, kanske redan vid nästnasta val 2014 kan Renamo vara moget att regera, säger Anders Nilsson.

JOHAN SÄVSTRÖM

»Ett större bekymmer för Renamo än påstått valfusk är det låga valdeltagandet vid senaste valet«